

ГРИГОРІЙ
СКОВОРОДА

ВИБРАНІ АФОРИЗМИ

Художник Олександр Ройтбург

Харків, «Фоліо», 2020

Так вийшло, що з дитинства люблю оперу Миколи Лисенка «Наталка Полтавка» з чудовою арією Возного «Всякому городу нрав і права».

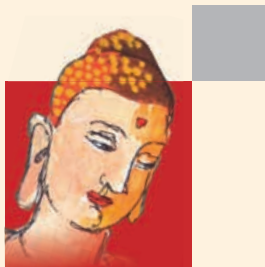
Вже ставши дорослішим узнав, що слова ці — в літературній обробці Івана Котляревського — належать величі української культури Григорію Сковороді.

Тому тепер, — як тільки випала нагода, вирішив, без вагань, втілити ідею опублікувати деякі афоризми великого українця Григорія Сковороди з незвичайними роботами Олександра Ройтбурда, якому щиро дякую!

Також хочу подякувати академіку Іванові Дзюбі за його вступ до книги.

Окремі слова подяки любителю книг й мистецтва Олександрю Грановському — меценату видання, який негайно підтримав цей проект...

Артур Рудзицький

Пізнай самого себе — щоб пізнати все суще

«Пізнай самого себе» — це не просто заклик або, як тепер мовиться, «месидж» Григорія Сковороди, це головна тема й наскрізний мотив його трактатів, діалогів, притч, байок і поетичних творів. А «запозичив» він це з античності. Плутарх пише, що такий напис був при вході до дельфійського храму Аполлона. Але набагато раніше єгиптяни таку засторогу приписува-

ли Сфінксу, і вже через багато століть ця настанова перейшла до християнства. Як оцінює Сковорода такі запозичення, мандрівку великих істин у часі й просторі? Сучасною мовою ми б назвали їх взаємовпливом чи діалогом культур. А ось Сковорода. «Кто что нашёл и любит, тое своим ему быть может. А *истина* безначальна». От так. Вона для всіх. Без розмитнення. Поза плагіатом. З нею не криються. Нею не торгують. Так жила мудрість, проникаючи в усі краї й народи. А якщо кудись запізнювалася, то нікому не на добро.

Самопізнання — єдиний для всіх шлях до пізнання людей, світу й Бога, тобто щастя в розумінні Сковороди. «Царство Боже внутрі нас. Щастя в серці, серце в любові, любов же в законі Вічного. З любові до людей, каже Сковорода, Бог сотворив світ таким, що все потрібне їй (і добре) — легке, а все важ-

ке — не потрібне й не корисне. «Славим тя, Царя царей, что нужность не трудна, что трудность не нужна»; «Благодарение блаженному Богу о том, что всё нужное делает нетрудным, а трудное ненужным». Це, сказати б, правило душевної гієти чи, радше, душевної гігієни. «Не ищи щастія за морем, не ищи его у человека, не странствуй по планетам, не волочись по дворцам, не ползай по шару земном, не броди по Ерусалимам... Златом можно купить деревню, вещь трудную, яко необходимую, а щастіє, яко необходимая необходимость, туне вездє и всегда дарується. Воздух и солнце всегда с тобою, вездє и туне, все же твое, что бежит от тебе прочь, знай, что оно чуждое и не почитай за свое, все то страшное есть и лишнее».

Сковординське «премудрость Божія», «Книга мудрости» (Біблія), «страх Божій», «поученіє вечностью» є наукою духовного

вивищення над житейською суєтою й шлях осягнення великих істин світового буття. Адже є, — постійно наголошує Сковорода, — «натури видимі» і є «натури невидимі»: Бог і ангели, вони належать вічності. «Весь мир состоит из двух натур: одна — видима, другая — невидима. Сія невидимая натура, или Бог, всю тварь проникает: везде всегда был, есть и будет». Невидиму натуру люди називали по-різному. «У древних Бог назывался *ум всемирный*. Ему ж у них были разные имена, например, натура, бытие вещей, вечность, время, судьба, необходимость, фортуна и проч. А у христиан значнейшие ему имена следующие: дух, Господь, царь, ум, истина. Последние два имена кажутся свойственнее протчих, потому что ум во все есть невещественен, а истина вечным своим пребыванием совсем противна непостоянному веществу».

По суті тут Сковорода, як і в багатьох інших випадках, говорить про те, що тепер називаємо діалогом культур, кожна з яких самостійно приходила до співвідносних істин як Абсолюту. Справді, «истина безначальна» і екстериторіальна. Як і мудрість. Хоч і має скрізь своє обличчя, та воно впізнаванне. В «Разговоре о премудрости» винахідливо недовірливий *Человек* допитується, чи є *Мудрість* аж у далекому Китаї і як вона там називається. «А с хинцами ты как поводишься, открой?» *Мудрість* простісінько пояснює: «Так точно, как и здесь, смотрю: кто мой, то мой».

Це ключ до пояснення універсальності істин, якими дихають його життєнастановчі повчання, позбавлені повчальності, бо їх промовляє самодостатня мудрість.

Іван Дзюба

Воістину,
моя самотність
відкрила
мені небо!

СЫНОВЬ СЕРГЕЯ

2017

Блаженство
буде там, де є приборкання
пристрастей,
а не їхня відсутність.

Не той щасливий,
хто бажає кращого,
а хто задоволений тим,
чим володіє.

